

Sektoranalyse af Økologisk mælkeproduktion

Resumé

Sektoranalysen belyser den økonomiske situation inden for økologisk mælkeproduktion og samler relevante analyser, som er med til at give et overblik over sektorens sammensætning. Den generelle tendens viser, at de økologiske mælkeproducenter er blevet færre. Der er et fald fra ca 455 bedrifter i 2012 til 366 bedrifter i 2016. I 2017 og 2018 forventes der 90 nye bedrifter. Trods et mindre fald i antal bedrifter fra 2015 til 2016 er der 2.339 flere årskøer hvorved der er 159 årskøer pr bedrift i gennemsnit. Det samlede areal ved mælkeproducenterne er ligeledes steget med 5.000 hektar det seneste år. Den indvejede mængde mælk har været konstant fra 2010 til 2015. I 2016 steg indvejsningen op til 500 mio. kg, og der forventes en stigning til 650 mio. kg mælk når alle de mælkeproducenter der har lagt om er i fuld produktion af økologisk mælk. De sidste år har mælkeproducenterne i gennemsnit oplevet et væsentligt forbedret driftsresultat, men der er stadig en stor spredning imellem driftsresultaterne.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
Landbrugsstyrelsen

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

LDP 2020

Se EU-Kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

Hæftet er opdateret d. 20/12 2017.

Indhold

1	Introduktion	1
1.1	Datagrundlag	1
I	Udviklingen i økologisk mælkeproduktion	2
2	Overblik over økologisk produktion	3
2.1	Udvikling i det samlede økologiske areal og antal bedrifter	3
2.1.1	Udvikling i areal og antal bedrifter for økologiske mælkeproducenter	6
2.2	Produktionsmæssig udvikling for økologiske mælkeproducenter	7
2.3	Udvikling i prisen på økologisk mælk	8
2.4	Driftsøkonomiske resultater	10
3	Geografisk fordeling	14
II	Analyser	16
4	Sammenhold af økologiske og konventionelle resultater	17
5	Analyse på selvforsyningsgrad	23
5.1	Baggrund for analysen	28
6	Spredningsanalyse	30
6.1	Bedste/ dårligste tredjedel	30
6.2	Driftsresultaternes afvigelse fra gennemsnittet	31
6.3	Standardafvigelsen i økologiske og konventionelle driftsresultater	32
7	Trafiklysanalyse	34
8	Vandringsanalyse, 2015	35
8.1	Hvor stabilt gode er de bedste økologiske mælkeproducenter?	35
8.2	Baggrund for analysen	36
9	Gælds-/indtjeningsanalyse af økologisk og konventionel mælkeproduktion, 2014	37
9.1	Baggrund for analysen	39
	Litteratur	40
A	Definitioner	41

1 Introduktion

Den økologiske mælkeproduktion anses for at være ”lokomotivet” inden for den økologiske udvikling både inden for produktion, forbrug og eksport. Andelen af den økologiske mælke der blev indvejet i 2016 var på 9,2%, hvor den har ligget stabilt de sidste 10 år. Derimod er det godt en tredjedel af den mælk, der drikkes, som er økologisk.

De økologiske regler for malkekvæg betyder, at der er et særligt behov for, at køerne har mulighed for at opfylde deres naturlige behov og adfærd. Dette stiller bl.a. krav til staldindretning og afgræsningsmuligheder. Staldene skal være indrettet med henblik på at understøtte køernes naturlige adfærd, og køerne skal have adgang til afgræsningsarealer i sommerhalvåret mindst seks timer om dagen. Især kravet om afgræsning i sommerhalvåret kan begrænse udvidelsesmulighederne for den enkelte landmand. Dette skyldes bl.a., at udvidelsen vil kræve et større afgræsningsareal, som ikke altid er muligt at finde i en praktisk afstand fra bedriftens malkestald. En robust økologisk mælkeproduktion af stor race bør have 0,45 ha pr. ko i det indre sædskifte, hvoraf 0,30 ha pr. ko bør være afgræsning. Dertil kan der også komme en øget udgift til etablering af drivveje og vandforsyning til afgræsningsarealerne, som er med til at reducere mergevinsten ved udvidelsen af besætningen. Den økologiske mælkeproduktion i Danmark er kendetegnet ved, at bedrifterne i høj grad ligner konventionelle bedrifter, idet produktionssystemet ikke adskiller sig fra de konventionelle anlæg. I 2016 var der i Danmark 366 økologiske mælkeproduktionsbedrifter, som er godkendt til at producere økologisk mælk.

1.1 Datagrundlag

Til beskrivelsen af den økologiske mælkesektor er der benyttet data fra Danmarks Statistik, NaturErhvervstyrelsen og Økonomidatabasen, SEGES. Data fra Danmarks Statistik og NaturErhvervstyrelsen er offentlig tilgængelig, og de anvendte tabeller vil fremgå ved de enkelte figurer og tabeller. Data fra Økonomidatabasen, SEGES, er hentet den 1.12.2017 og består af endelig vejet data for årene 2012 til 2016. Vejet data betyder, at det enkelte regnskab har fået en vægt i samarbejde med Danmarks Statistik, hvorfor det er muligt i højere grad at udtale noget om sektoren som helhed. Uvejet data anvendes de steder, hvor det er nødvendigt at have de enkelte regnskabstal for sig, såsom en spredning i afkastningsgraden. De anvendte data fra Økonomidatabasen, SEGES, har personlig eller I/S som ejerform, da det vurderes, at datakvaliteten er for ringe fra andre ejerformer. Medmindre andet er angivet er data fra Økonomidatabasen baseret på virksomhedsdata, og der anvendes kun data fra heltidsbedrifter.

Analyserne der er baseret på vægtede data kan årligt opdateres ca. d. 1/10.

Del I

Udviklingen i økologisk mælkeproduktion

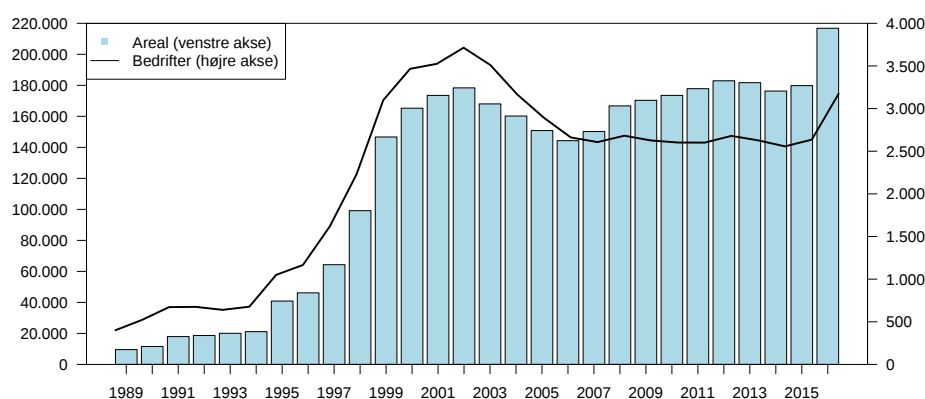
2 Overblik over økologisk produktion

Afsnittet giver et overblik over den økologiske produktion i form af areal, bedrifter, priser, produktion og økonomi.

2.1 Udvikling i det samlede økologiske areal og antal bedrifter

Siden indførslen af det røde Ø-mærke i 1989 er antallet af økologiske bedrifter og areal øget væsentligt i Danmark. Figur 1 viser udviklingen af det økologiske areal som et histogram, mens grafen angiver antallet af økologiske bedrifter. Det økologiske areal blev øget kraftigt i de sene 90'ere og har siden ligget omkring et fast niveau på 160.000 - 180.000 ha. Dog er arealet nu inde i en ny vækst fase, hvor det økologiske areal i 2016 steg med 66.587 ha til 216.794 ha. Antallet af økologiske bedrifter er i 2016 3.173 bedrifter. Der forventes yderligere 450 bedrifter i 2017.

Figur 1: Udviklingen i det samlede økologiske areal og antallet af økologiske bedrifter fra 1989 til 2016

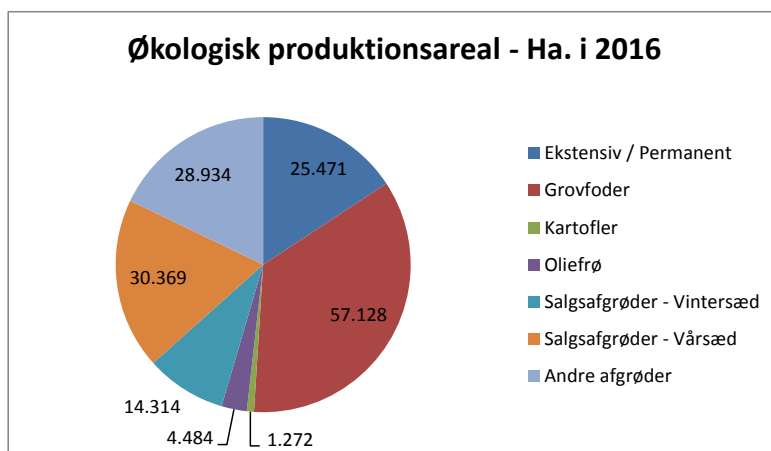
Anm.: Opgørelsesmåden er ændret fra 2005.

Kilde: NaturErhvervsstyrelsen, Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter 2016.

Ses der nærmere på det økologiske areal, så viser figur 2, hvordan fordelingen af de fuldt omlagte arealer har fordelt sig i 2016. ud af de 161.972 ha er der 35 % grovfoder, 19 % vårsæd, 9 % vintersæd og 15 % ekstensive / permanente arealer. Herudover er der 22 % andre afgrøder.

Ser vi nærmere på de 44.700 hektar med økologiske salgsafgrøder består 29 % af vårbyg, 25% af vårhavre, 19 % af vinterrug.

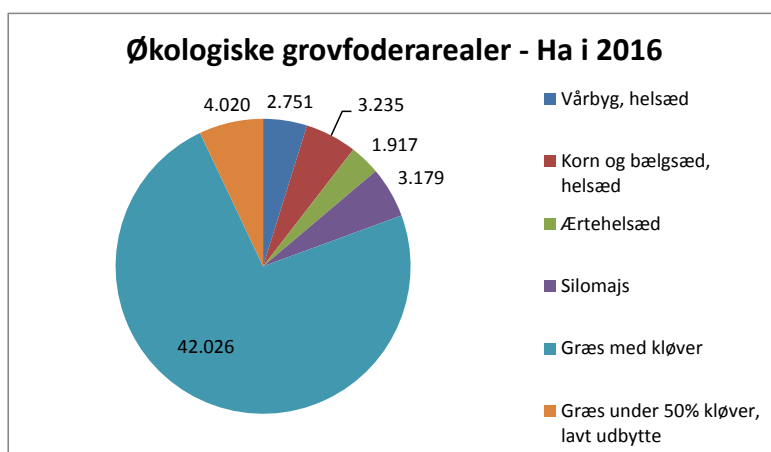
Figur 2: Afgrødefordeling på det samlede omlagte økologiske areal

Anm.: Data angiver fuldt omlagt økologisk areal.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken 2016, tabel OEKO1.

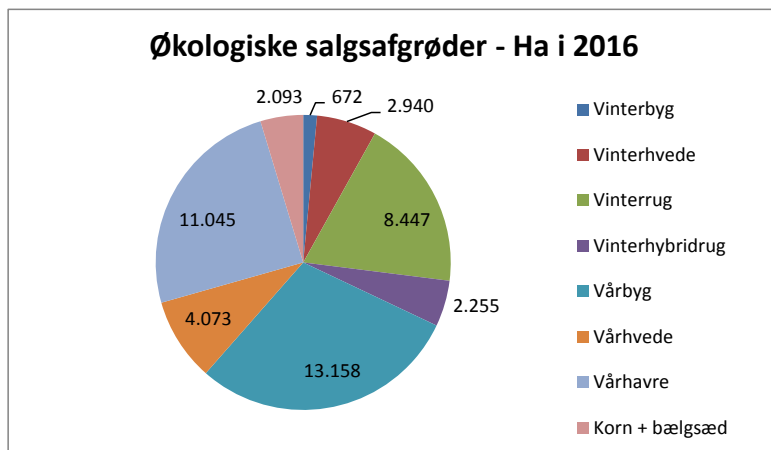
Figur 3: Afgrødefordeling på det samlede omlagte økologiske grovfoder areal

Anm.: Data angiver fuldt omlagt økologisk areal.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken 2016, tabel OEKO1.

Figur 4: Afgrødefordeling på det samlede omlagte økologiske salgsafgrøde areal

Anm.: Data angiver fuldt omlagt økologisk areal.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken 2016, tabel OEKO1.

I tabel 1 er der angivet den procentmæssige fordeling af de økologiske afgrøder siden 1995. Selvom det økologiske areal er steget kraftigt igennem tiden, så er den procentmæssige fordeling af afgrøder stabil. Det er kategorien med 'Græs og grøntfoder', som igennem hele perioden har langt den største betydning efterfulgt af 'Korn'.

Tabel 1: Procentmæssige afgrødefordeling på det økologiske areal

	Bælgsæd	Frø til udsæd	Gartneri	Græs og grøntfoder	Korn	Øvrige
1995	2	0	3	66	22	7
1996	2	0	3	63	23	9
1997	2	0	2	66	23	7
1998	2	0	2	66	23	6
1999	2	2	2	67	22	6
2000	1	2	1	66	24	6
2001	2	1	1	63	28	5
2002	3	2	1	58	31	5
2003	4	2	1	57	31	5
2004	4	2	1	56	32	5
2005	2	2	1	62	28	3
2006	1	3	1	66	26	3
2007	1	2	1	65	27	4
2008	1	2	2	63	29	4
2009	1	2	2	63	28	4
2010	2	2	1	65	26	3
2011	1	2	2	64	28	3
2012	1	2	2	61	32	2
2013	2	2	2	62	30	2
2014	2	2	2	63	29	2
2015	3	2	2	61	30	3
2016	3	1	3	60	30	3

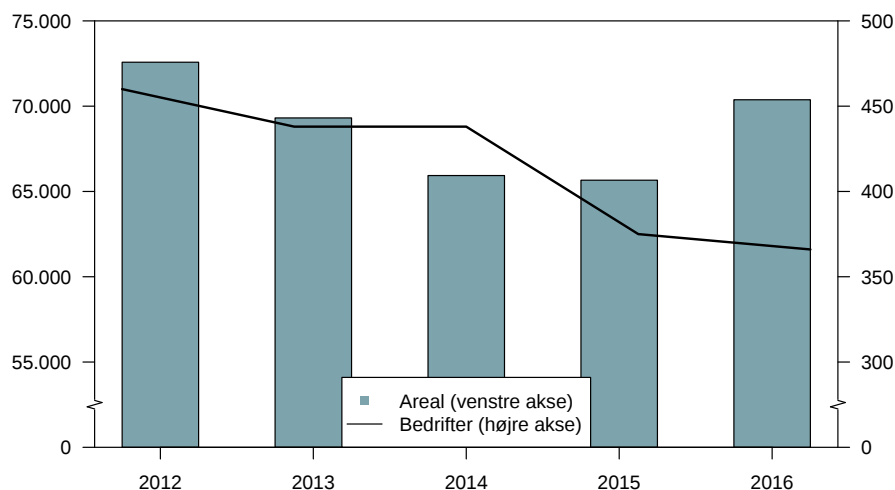
Anm.: Data er angivet i procent.

Kilde: Danmark Statistik, Statistikbanken 2016, tabel OEKO1.

2.1.1 Udvikling i areal og antal bedrifter for økologiske mælkeproducenter

Ses der nærmere på de økologiske mælkeproducenter, så viser figur 5 udviklingen i antallet af bedrifter og areal siden 2012. Der er en tendens til færre økologiske malkekvægsbedrifter, mens arealet pr. bedrift er stigende. Dog forventes der at omkring 90 nye producenter afslutter øko-omlægning i 2017 og 2018.

Figur 5: Udvikling i antallet af bedrifter og areal for økologiske mælkeproducenter

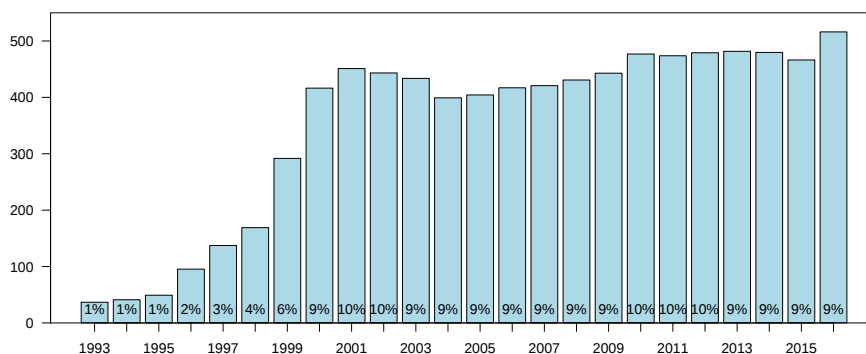

Kilde: NaturErhvervsstyrelsen, Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter, flere årgange.

2.2 Produktionsmæssig udvikling for økologiske mælkeproducenter

Udviklingen inden for økologisk indvejet mælk har ligesom udviklingen af det økologiske areal en kraftig stigning i de sene 90'ere, hvorefter det finder et stabilt niveau. Figur 6 viser udviklingen i indvejet mælk målt i mio. kg., og procenttallet indikerer, hvor stor en andel af den indvejede mælk, der er økologisk produceret. Selvom antallet af økologiske bedrifter er reduceret inden for de senere år, så har det indvejede mælk, målt i mio. kg, været stabilt, hvilket indikerer, at leveret mængde mælk pr. bedrift er stigende. Når de nye økologiske mælkeproducenter er omlagt forventes der den samlede indvejede mælkemængde at blive 650 mio kg.

Figur 6: Udviklingen i indvejet økologisk mælk, mio. kg

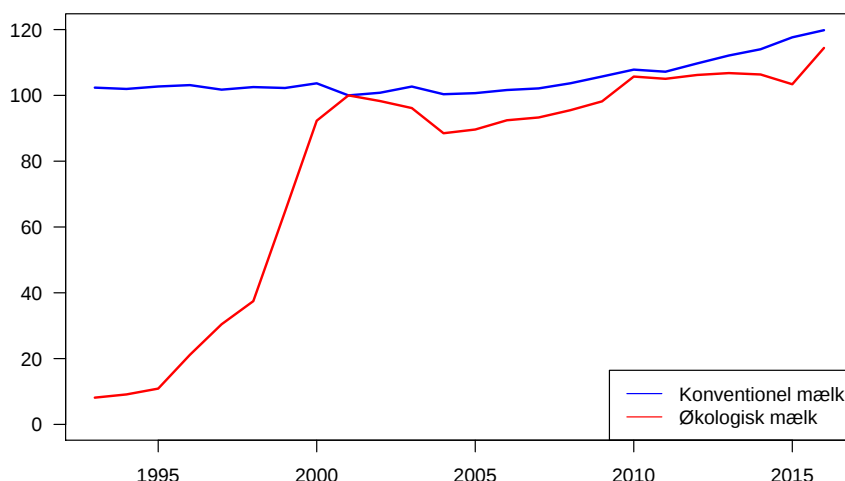

Anm.: Procentsatsen de enkelte år angiver andelen af økologisk indvejet mælk i forhold til konventionel indvejet mælk af landmanden.

Kilde: Danmark Statistik, Statistikbanken 2016, tabel ANI7.

Jf. figur 6 ses det, at andelen af økologisk mælk i forhold til den samlede mængde mælk, der indvejes, har været faldende de senere år og var på det højeste niveau i 2001 med 9%. Forklaringen på den lavere andel af økologisk mælk de senere år kan ses i figur 7, hvor udviklingen i indvejet mælk for hhv. økologiske og konventionelle bedrifter er opgjort som indekstal. Med udgangspunkt i 2001=100, ses der en kraftig stigning i indvejet økologisk mælk igennem 90'erne, mens den konventionelle mængde har været stabil. Først i de senere år op mod afskaffelsen af mælkekvoten er den konventionelle indvejning steget. Og stigningen på den konventionelle mælk har været større end stigningen på den økologiske. Sidste år i grafen viser dog at 2016 næsten lukker dette gab set i forhold til 2001 niveau. Men den forventede udvikling i 2017 og 2018 vil andelen af økologisk mælk overhale udviklingen af konventionel mælk.

Figur 7: Udviklingen i indvejning af mælk, opgjort som indekstal 2001=100

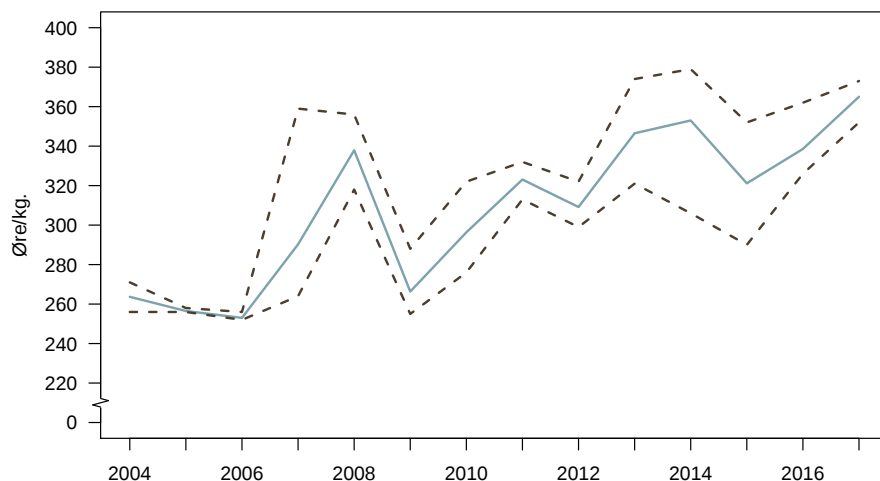

Kilde: Danmark Statistik, Statistikbanken 2016, tabel ANI7.

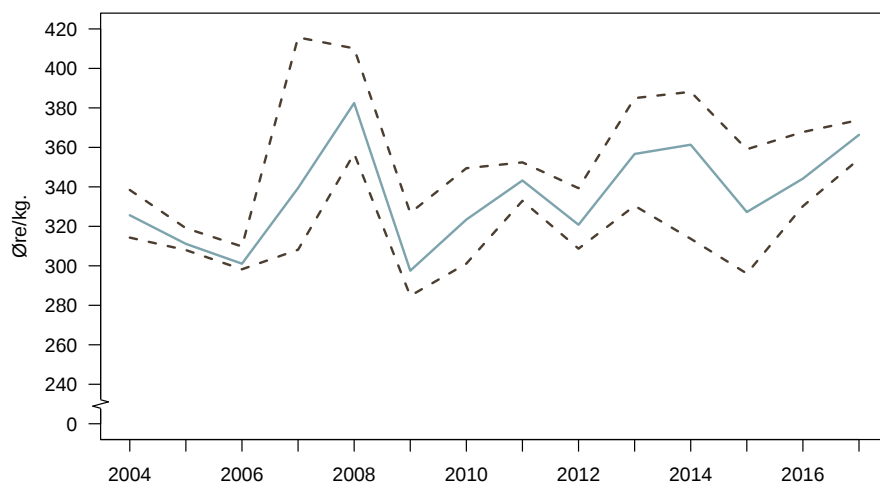
2.3 Udvikling i prisen på økologisk mælk

I figur 8 er der vist den årlige gennemsnitlige prisudvikling på økologisk mælk i løbende og faste priser. De stiplede linjer angiver mindste og største pris inden for det enkelte år. Ud fra (b) kan det ses, at prisen på mælk over perioden har været svingende omkring samme niveau, mens de løbende priser er stigende i samme periode.

Figur 8: Prisudvikling for økologisk mælk i perioden 2004 til november måned 2017

(a) Prisudvikling i løbende priser

(b) Prisudvikling i faste priser

Anm.: For (a) er angivet i løbende priser, hvor kurven viser de gennemsnitlige priser i kr./kg for økologisk mælk, mens de stiplede linjer angiver mindste og største pris inden for det pågældende år. For (b) gælder det samme blot i faste priser med udgangspunkt i november måned 2017.

* angiver, at det kun er de første 11 måneder som er indeholdt i 2017.

Kilde: FarmtalOnline, serien 'Mælkepris'.

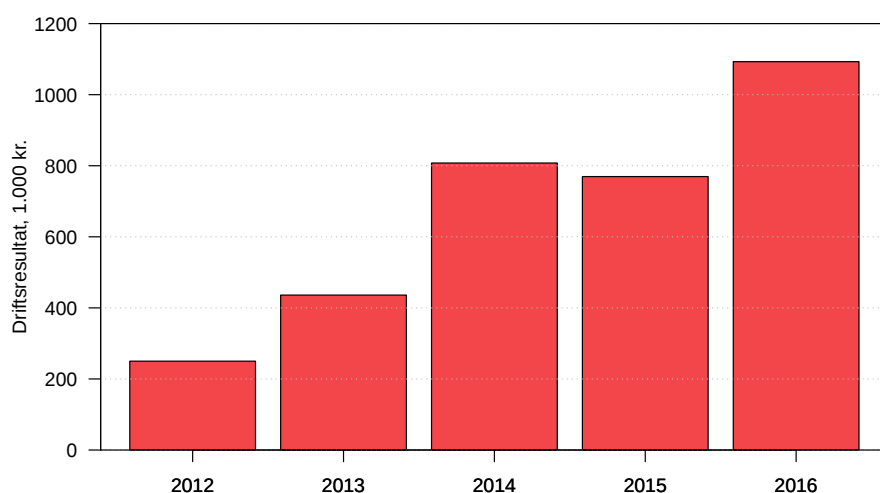
Ved at rense for inflation tager man højde for, at prisniveauet varierer fra år til år. Grunden til at denne omregning til faste priser udarbejdes er, fordi man er interesseret i, om fx. en prisstigning er drevet af generel stigning i alle priser og dermed også omkostningerne, eller om prisstigningen rent faktisk overstiger stigningen i alle andre priser/omkostningerne. Sammenligner man 2008 og 2014, så vil man med løbende priser konkludere, at der har været en prisstigning, hvilket selvfølgelig er positivt for den økologiske mælkeproducent. Efter en korrektion

for inflation, så kan man se, at de faste priser i 2014 faktisk er lavere end i 2008. Det betyder altså, at den økologiske mælkeproducent faktisk er dårligere stillet i 2014 sammenlignet med 2008.

2.4 Driftsøkonomiske resultater

For at se nærmere på den økonomiske udvikling inden for den økologiske mælkeproduktion viser figur 9 udviklingen i driftsresultatet for mælkeproducenter i perioden 2012 til 2016. Igennem perioden har driftsresultatet været stigende.

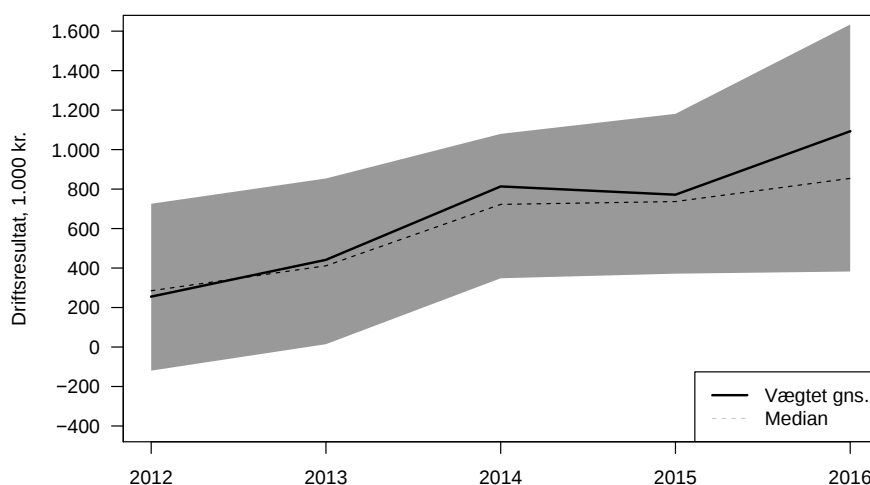
Figur 9: Driftsresultat for økologiske mælkeproducenter i perioden 2012-2016

Anm.: De viste data er vejet gennemsnit for økologiske mælkeproducenter.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Figur 10 viser udviklingen i driftsresultatet samt intervallet i driftsresultatet for 66% af de økologiske mælkeproducenter i perioden 2012 til 2016. Figuren viser en stor variation i driftsresultatet set over perioden med et væsentlig udsving i 2016.

Figur 10: Spredning i driftsresultatet i perioden 2012-2016

Anm.: Driftsresultatet er målt i faste priser med 2016 som udgangspunkt. Det grå felt angiver spredningen for 66% af de økologiske mælkeproducenter.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

I 2016 ligger gennemsnittet for mælkeproducenterne væsentlig over medianen ud fra figur 10, hvilket indikerer, at der har været ekstreme værdier i de 16,5%, som ligger oven for det viste interval. I tabel 2 er de relevante nøgletal for økologiske mælkeproducenter angivet. Af centrale nøgletal i tabel 2 kan der udover driftsresultatet fremhæves bedriftenes jordtilliggende pr. bedrift. Dette har stor betydning for en række af de øvrige nøgletal. Den økologiske mælkeproduktion er afhængig af et større dyrket areal pr. ko (Andersen, 2016a).

Tabel 2: Relevante nøgletal for økologiske mælkeproducenter for årene 2012 til 2016

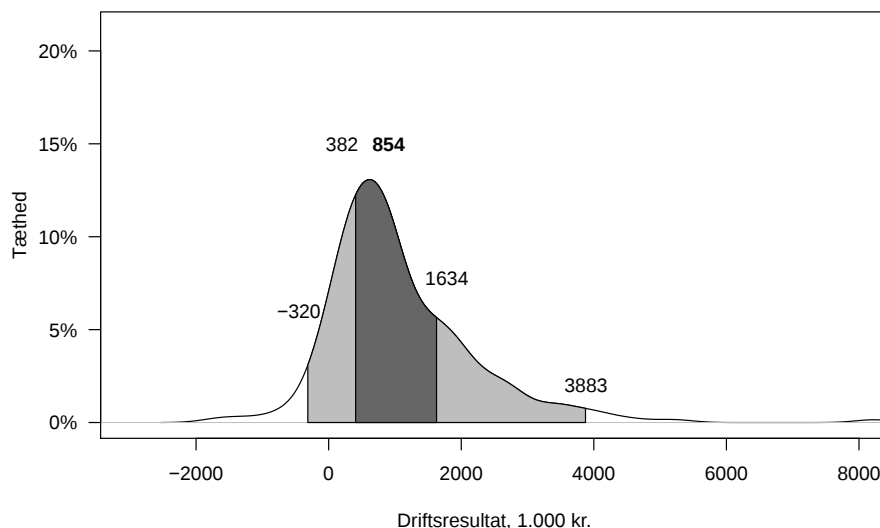
	2012	2013	2014	2015	2016
Antal uvejlet bedrifter	288	276	249	237	240
Antal vejlet bedrifter	397	372	352	326	322
Dyrket areal, ha	191	199	208	201	217
Forpagtet areal, ha	67	70	76	73	82
Antal årskøer	151	157	158	154	170
EKM pr. ko	8.006	8.143	8.520	8.742	8.899
Ha. dyrket pr. årsko	1,26	1,27	1,32	1,30	1,28
Bruttoudbytte i alt, tkr.	5.936	6.444	7.043	6.832	7.961
Dækningsbidrag, tkr.	3.054	3.259	3.836	3.710	4.371
Driftsresultat, tkr.	250	436	808	770	1.093
Årets resultat, tkr.	182	182	346	752	770
Gældsprocent	71,3	76,3	76,4	70,4	73,0
Faste priser	2012	2013	2014	2015	2016
Dækningsbidrag, tkr.	2.992	3.217	3.808	3.701	4.371
Driftsresultat, tkr.	245	430	802	768	1.093

Anm.: Der er anvendt vejlet data. Der er angivet faste priser for regnskabsresultaterne nederst i tabellen med 2016 som udgangspunkt.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

For 2016 er spredningen af driftsresultaterne vist vha. figur 11, som også angiver intervallet for 95% og 50% af driftsresultaterne for de økologiske mælkeproducenter. Den lysegrå farve angiver spredningen i driftsresultatet for 95 % af de økologiske mælkeproducenter, mens den mørkegrå farve angiver spredningen for 50% af de økologiske mælkeproducenter. 95% af de økologiske mælkeproducenter havde således et driftsresultat mellem 320.000 kr. og 3.883.000 kr. i 2016, mens 50% havde et driftsresultat mellem 382.000 kr. og 1.634.000 kr.

Figur 11: Spredning i driftsresultat for økologiske mælkeproducenter, 2016

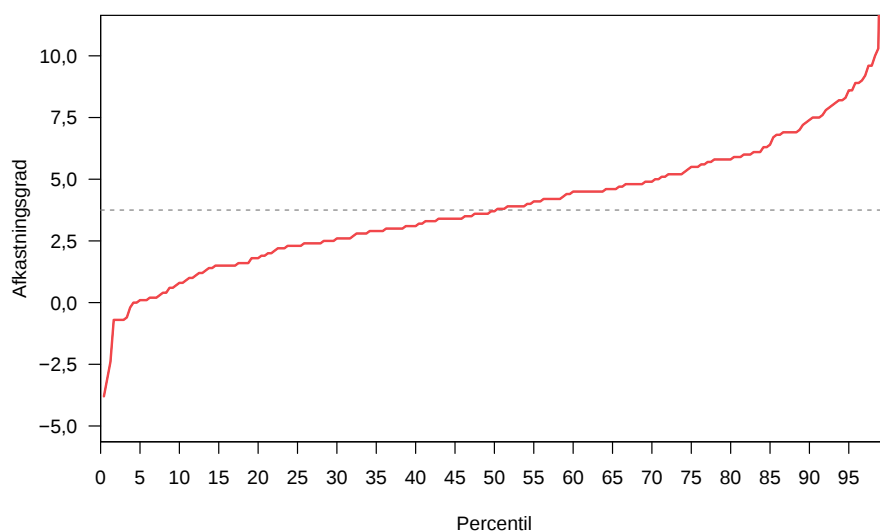
Anm.: Data er uvejet. Det lysgrå felt dækker 95% af de inkluderede bedrifter, mens det mørkegrå felt dækker 50% af de inkluderede bedrifter, og tallet med fed er median tallet i fordelingen.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Spredningen i driftsresultatet, vist i figur 11, er centreret om en median (den midterste observation) på 854.000 kr. Modsat gennemsnittet angiver medianen, hvilket driftsresultat der er opnået for netop 50%-fraktilen af stikprøven. Da den ligger under gennemsnittet der jf. tabel 2 er på 1.093.000 kr., betyder det, at spredningen i driftsresultaterne for 2016 har været mere ekstrem mod højere resultater, end det medianen angiver. Det betyder dog også, at mere end halvdelen af de økologiske mælkeproducenter ikke har opnået et resultat på niveau med gennemsnittet.

Et andet vigtigt strategisk mål for en virksomhed er afkastningsgraden, der belyser virksomhedens rentabilitet. Afkastningsgraden giver en vurdering af, om afkastet på den investerede kapital er tilfredsstillende, ligesom det kan sammenlignes med andre investeringsmuligheder med samme risiko. I figur 12 vises spredningen for afkastningsgraden for økologiske mælkeproducenter i 2016. Ud fra figuren kan det ses, at halvdelen af producenterne har haft et afkast på 3,7% eller derover. Sættes der et krav til en afkastningsgrad på 5 %, hvilket er et godt bud på den gennemsnitlige gældsrente samt en mindre risiko præmie, er der desværre kun 30 % af de økologiske mælkeproducenter der har en robust økonomisk situation på den lange bane.

Figur 12: Afkastningsgrad på økologiske mælkeproducenter i 2016

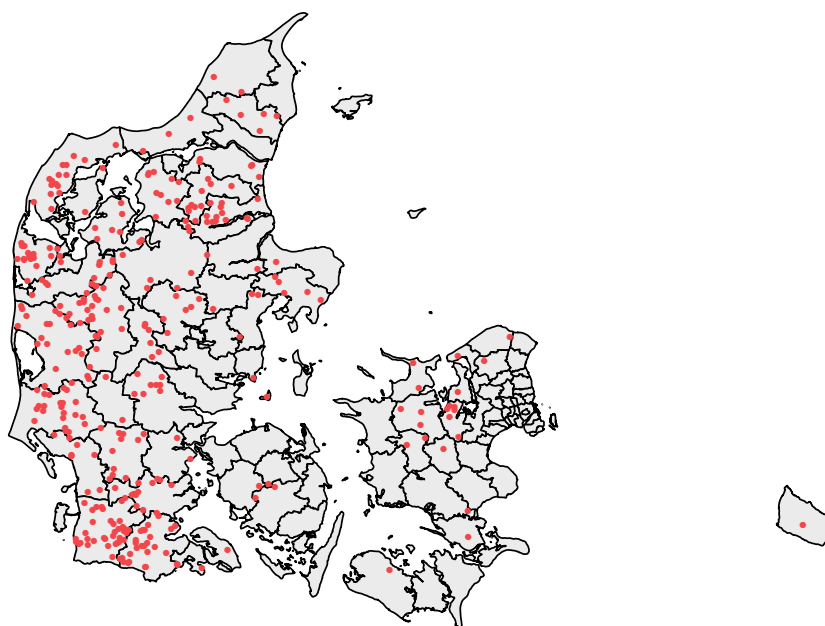
Anm.: Data er uvejet og angiver fordelingen af afkastningsgraden på økologiske mælkeproducenter.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

3 Geografisk fordeling

De økologiske mælkeproducenter fordeler sig i 2016 over hele Danmark, men med en hovedvægt i Vest- og Sønderjylland. Figur 13 viser placeringen af de økologiske mælkeproducenter for 2016 med data fra CHR indberetningen.

Figur 13: Økologiske mælkeproducenter, 2016

Anm.: Fordeling af registrerede økologiske mælkeproducenter i 2016, på CHR niveau. Hver rød plet symboliserer en økologisk bedrift.

Kilde: CHR indberetning, 2016.

I tabel 3 er der angivet fordelingen af økologiske mælkeproducenter i Danmark. Her ses det, at hele 50% af bedrifterne er fordelt mellem Midtvest- og Sydjylland. Desuden ses det, at andelen af malkekøer i de angivende områder følger fordelingen af bedrifterne.

Tabel 3: Fordeling af økologiske mælkeproducenter i Danmark

	Mælkeproducenter	Malkekøer
Nordjylland	22%	24%
Midtjylland (øst)	20%	21%
Midtjylland (vest)	28%	28%
Sydjylland	22%	23%
Fyn	1%	1%
Sjælland og øerne	7%	4%

Kilde: CHR indberetning, 2016.

Del II

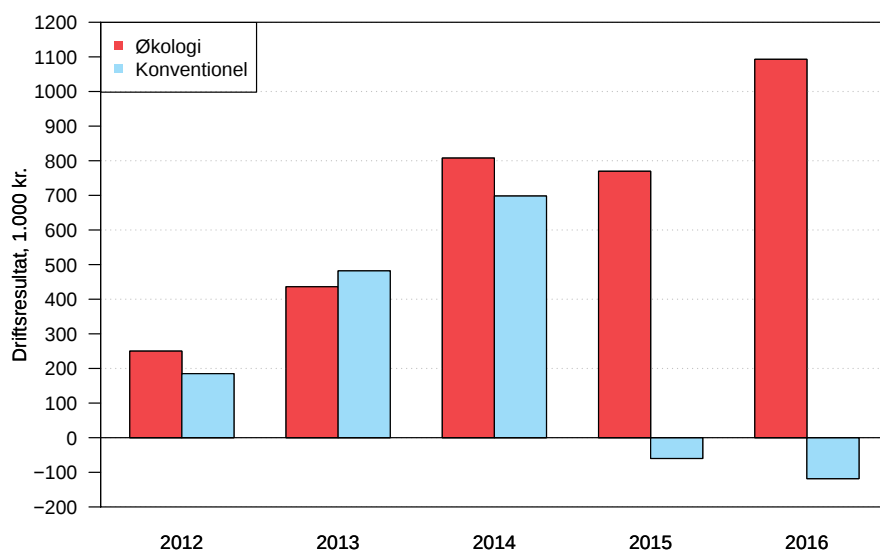
Analyser

Del II består af analyser som belyser særlige områder inden for økologisk mælkeproduktion.

4 Sammenhold af økologiske og konventionelle resultater

I det følgende belyses de resultatmæssige forskelle mellem økologiske og konventionelle bedrifter ud fra data fra Økonomidatabasen, SEGES i perioden 2012-2016. I figur 14 er driftsresultatet for de økologiske og konventionelle bedrifter sat op mod hinanden for årene 2012 til 2016. De økologiske bedrifter har på nær 2013 et større gennemsnitlig driftsresultat end de konventionelle. De sidste to år i meget udpræget grad.

Figur 14: Driftsresultat for økologiske og konventionelle bedrifter i perioden 2012-2016

Anm.: Data er vejlet.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

I tabel 4 er der foruden driftsresultatet angivet flere relevante resultater og nøgletal til sammenligning mellem de økologiske og konventionelle bedrifter. Det ses, at de konventionelle bedrifter har et mindre jordtilliggende pr. årsko, mens ydelsen på de konventionelle køer er højere end på de økologiske.

Tabel 4: Udvalgte resultater for økologiske og konventionelle bedrifter

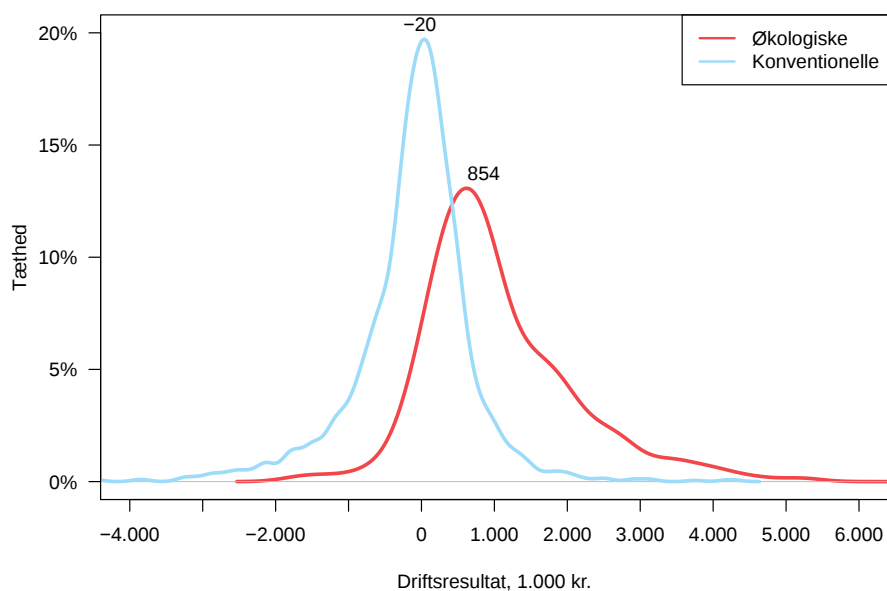
Økologisk	2012	2013	2014	2015	2016
Antal uvejet bedrifter	288	276	249	237	240
Antal vejet bedrifter	397	372	352	326	322
Dyrket areal, ha	191	199	208	201	217
Forpagtet areal, ha	67	70	76	73	82
Antal årskøer	151	157	158	154	170
EKM pr. ko	8.006	8.143	8.520	8.742	8.899
Ha. dyrket pr. årsko	1,26	1,27	1,32	1,30	1,28
Bruttoudbytte i alt, tkr.	5.936	6.444	7.043	6.832	7.961
Dækningsbidrag, tkr.	3.054	3.259	3.836	3.710	4.371
Driftsresultat, tkr.	250	436	808	770	1.093
Årets resultat, tkr.	182	182	346	752	770
Gældsprocent	71,3	76,3	76,4	70,4	73,0
Afkastningsgrad	3,5	4,0	5,0	3,2	4,6
Konventionel	2012	2013	2014	2015	2016
Antal uvejet bedrifter	2.064	2.006	1.916	1.864	1.739
Antal vejet bedrifter	3.221	3.059	2.976	2.844	2.593
Dyrket areal, ha	143	151	153	156	164
Forpagtet areal, ha	41	44	46	46	48
Antal årskøer	159	166	166	173	192
EKM pr. ko	8.847	9.037	9.482	9.803	9.853
Ha. dyrket pr. årsko	0,90	0,91	0,92	0,90	0,85
Bruttoudbytte i alt, tkr.	5.543	6.254	6.553	5.923	6.324
Dækningsbidrag, tkr.	2.734	3.092	3.458	2.722	2.835
Driftsresultat, tkr.	185	482	698	-60	-118
Årets resultat, tkr.	-1	109	113	82	43
Gældsprocent	72,3	73,6	73,7	75,5	76,5
Afkastningsgrad	3,4	4,0	4,8	0,2	-0,2

Anm.: Data er vejet.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

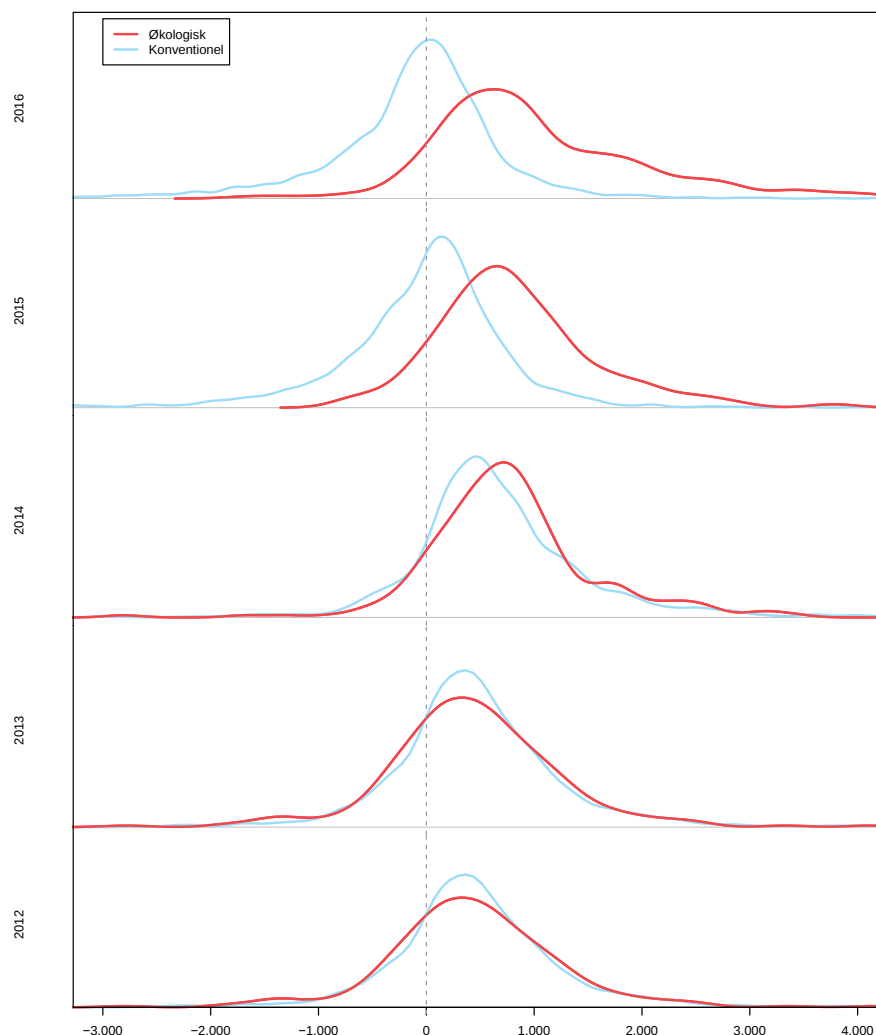
I figur 15 er spredningen i driftsresultatet mellem økologiske og konventionelle bedrifter for 2016 vist, mens figur 16 viser spredningen over perioden 2012-2016 i intervallet fra -3 mio. kr. til 4 mio. kr. i driftsresultat. De økologiske bedrifter har en større spredning i driftsresultatet. Medianen imellem de økologiske og konventionelle bedrifter ligger forholdsvis tæt i 2012 og 2013 hvorefter der bliver større afstand år for år. Speceielt i 2016 er der en meget højerskæv fordeling ved de økologiske mælkeproducenter. Dette er oplagt at kigge nærmere på arsagerne til.

Figur 15: Spredning i driftsresultat for økologiske og konventionelle bedrifter i 2016

Anm.: Data er uvejet. Tallene angiver median værdierne.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Figur 16: Spredning i driftsresultat for økologiske og konventionelle bedrifter i perioden 2012-2016

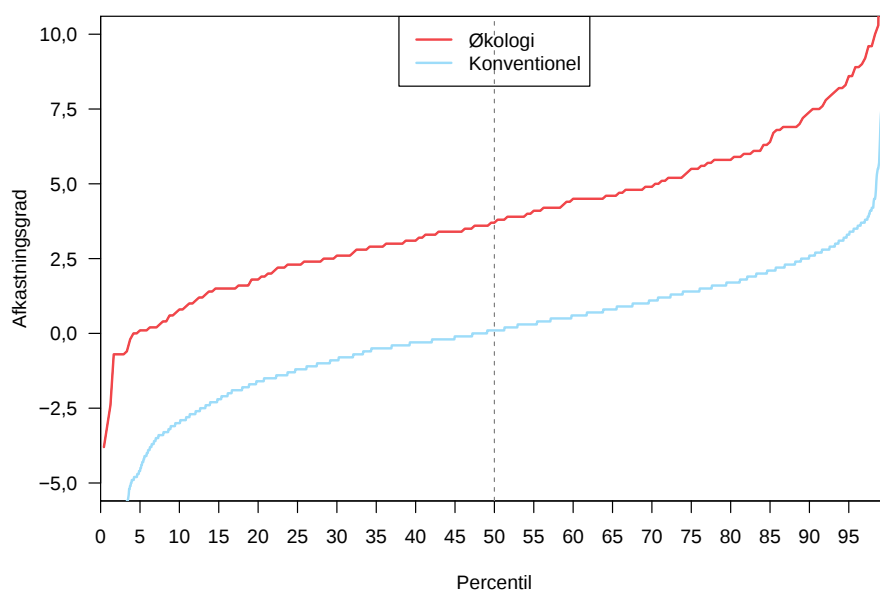
Anm.: For de enkelte år er tætheden angivet på y-aksen, mens driftsresultatet i 1.000 kr. er angivet på x-aksen. Data er uvejlet.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Set over tid har de økologiske mælkeproducenter en større andel end de konventionelle bedrifter, som har et resultat over 1 mio. kr. i driftsresultat.

I figur 17 vises spredningen i afkastningsgraden mellem de økologiske og konventionelle bedrifter for 2016. Det ses at afkastningsgraden for de konventionelle mælkeproducenter er under et voldsomt pres i disse år. Ser vi tilbage på 2014 niveauerne var der ikke forskel på percentil nummer 50. Der kunne dog ses lidt forskel i halerne.

Figur 17: Spredning i afkastningsgrad for økologiske og konventionelle bedrifter, 2016

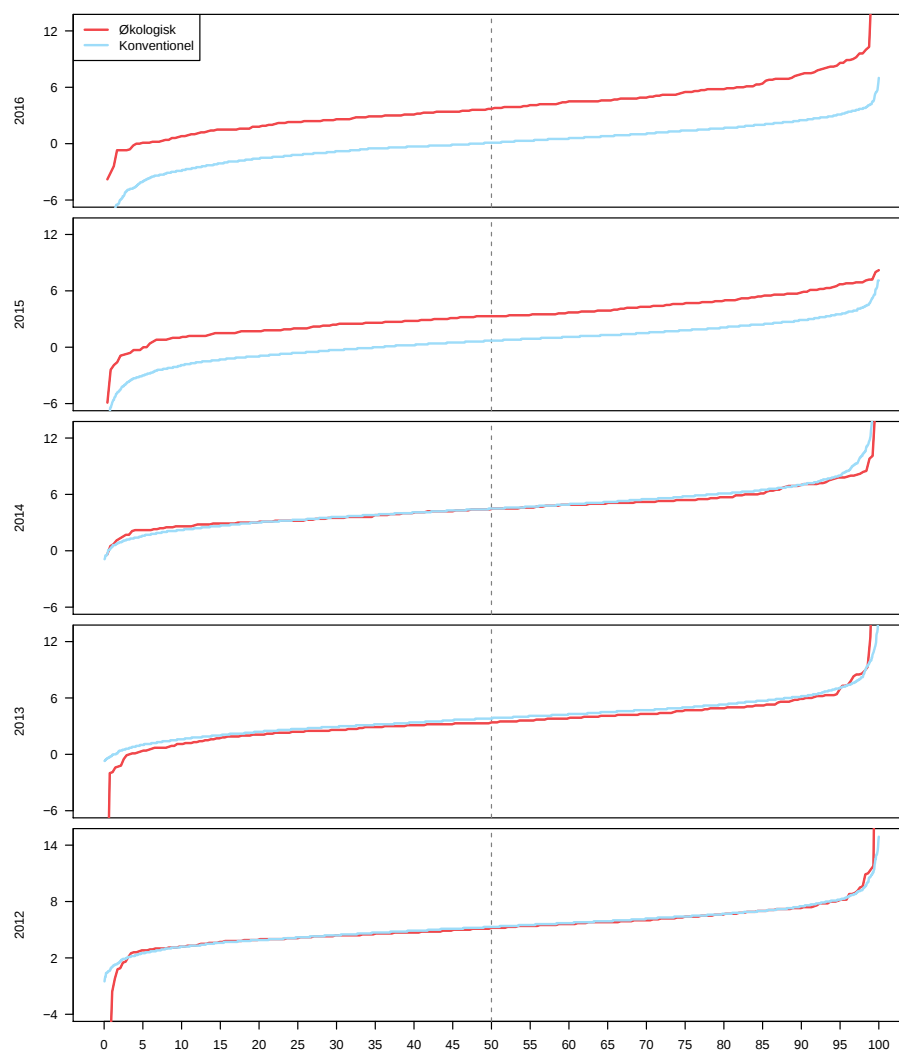

Anm.: Data er uvejlet.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Set over tid, viser figur 18, hvordan afkastningsgraden har varieret i perioden 2012-2016 for økologiske og konventionelle bedrifter. Det ses, at der i perioden har været en tendens til en større variation i afkastet hos de konventionelle bedrifter. Her ses det også tydeligt, at forskellen mellem de to driftsformer ikke er markant i årene 2012 til 2014, hvorefter der opstår et meget stor GAB.

Figur 18: Spredning i afkast for de økologiske og konventionelle bedrifter i perioden 2012 - 2016

Anm.: For de enkelte år er afkastningsgraden angivet på y-aksen, mens percentilen er angivet på x-aksen. Data er uvejjet.

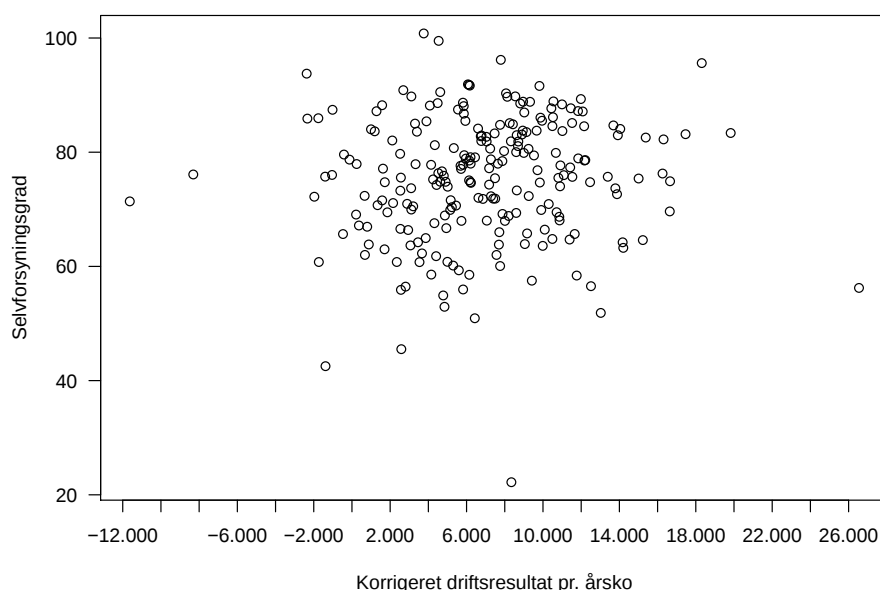
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

5 Analyse på selvforsyningsgrad

Den økologiske mælkeproducent er i højere grad afhængig af at kunne producere foderet til malkekøerne på bedriften end den konventionelle mælkeproducent. Årsagerne hertil er bl.a. en væsentlig højere pris på indkøb af råvarer, kraftfoder og korn for den økologiske mælkeproducent kontra den konventionelle. Dermed er der et ønske om en høj selvforsyningsgrad, men denne analyse vil se nærmere på, om der er en ønskværdig selvforsyningsgrad målt på et korrigeret driftsresultat. Det korrigerede driftsresultat tager højde for det øgede areal pr. ko, som oftest er nødvendigt for at kunne øge selvforsyningsgraden.

Figur 19 viser det korrigerede driftsresultat på de samlede bedrifter i 2016 mod deres respektive selvforsyningsgrader.

Figur 19: Spredning i korrigeret driftsresultat kontra selvforsyningsgrad

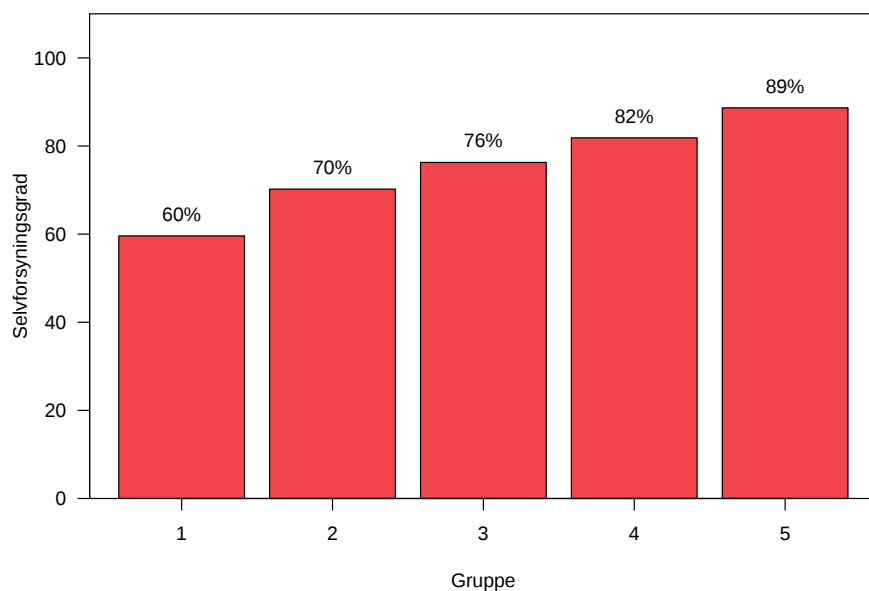
Anm.: Fordeling af korrigeret driftsresultat kontra selvforsyningsgrad for året 2016.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Det ses, at der ikke er en klar sammenhæng på tværs af selvforsyningsgraderne og det korrigerede driftsresultat. Dog kan der være nogle andre relevante betragtninger.

For at se nærmere på betydningen af selvforsyningsgraden inddeles bedrifter efter deres selvforsyningsgrad. Der inddeles i fem grupper med stigende selvforsyningsgrad jf. figur 20. De enkelte procentsatser angiver gennemsnittet i selvforsyningsgraden for gruppen.

Figur 20: Gruppeindeling i forhold til selvforsyningsgrad, 2016

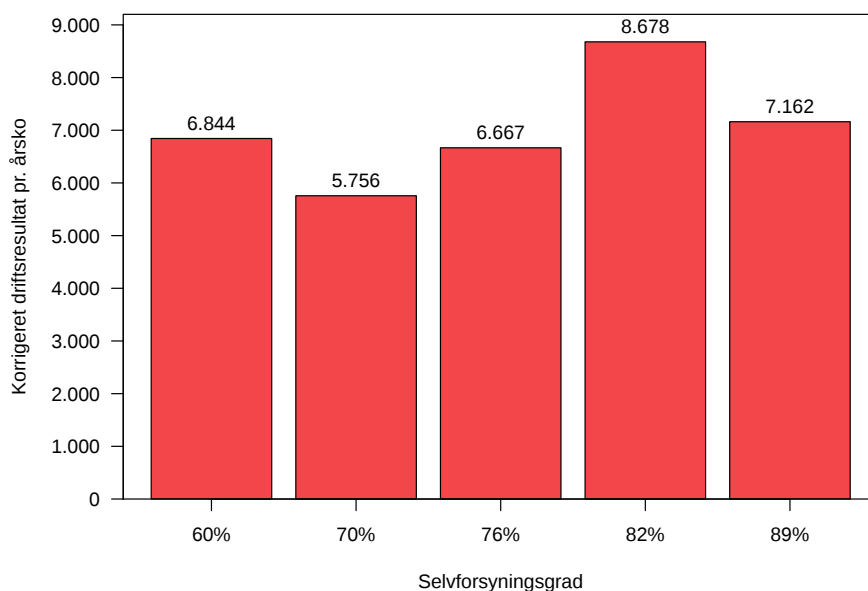

Anm.: De angivende selvforsyningsgrader er gennemsnittet for den enkelte gruppe. Selvforsyningsgraden er beregnet på baggrund af kvantumængder på foder.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Den gennemsnitlige selvforsyningsgrad ligger på 75%, hvilket er stort set ens med gruppe tre.

Figur 21 angiver det gennemsnitlige vægtede korrigerede driftsresultat inddelt efter selvforsyningsgraden. Ud fra figur 21 er der et toppunkt på graden af selvforsyning i forhold til det korrigerede driftsresultat. Gruppen med en gennemsnitlig selvforsyningsgrad på 82% har således det bedste resultat, mens en højere selvforsyningsgrad mindsker resultatet.

Figur 21: Korrigeret driftsresultat i forhold til selvforsyningsgraden, 2016

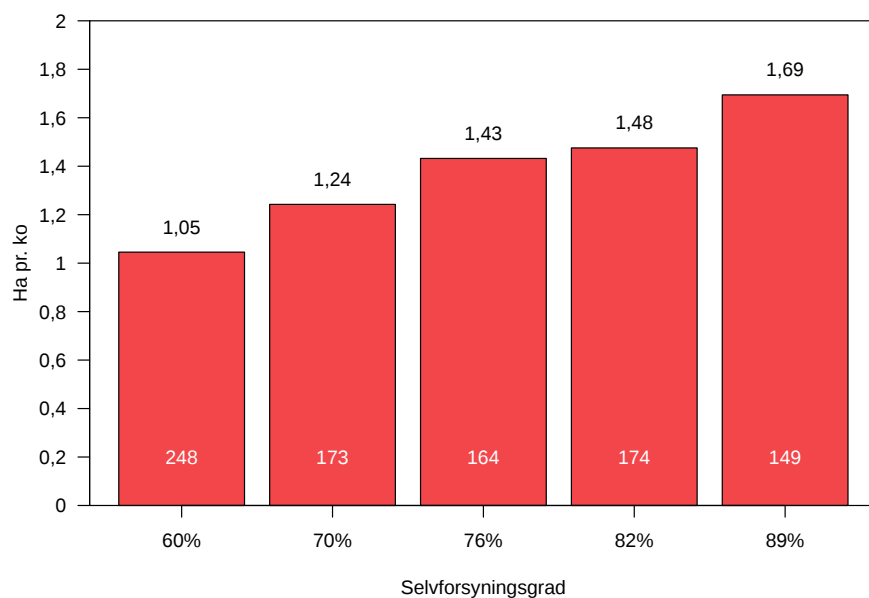

Anm.: De angivende selvforsyningsgrader er gennemsnittet for den enkelte gruppe. Selvforsyningsgraden er beregnet på baggrund af kvantumængder på foder.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Ud fra dette viser det, at bedriften, som havde 82% i selvforsyningsgrad, ligger optimalt i selvforsyningsgraden.

I det følgende vil vi se nærmere på, hvad der kendetegner de gennemsnitlige bedrifter i de enkelte grupper. Figur 22 angiver det gennemsnitlige dyrkede areal pr. ko inden for de fem grupper, og tallet i søjlerne angiver det gennemsnitlige antal køer i gruppen.

Figur 22: Areal pr. ko

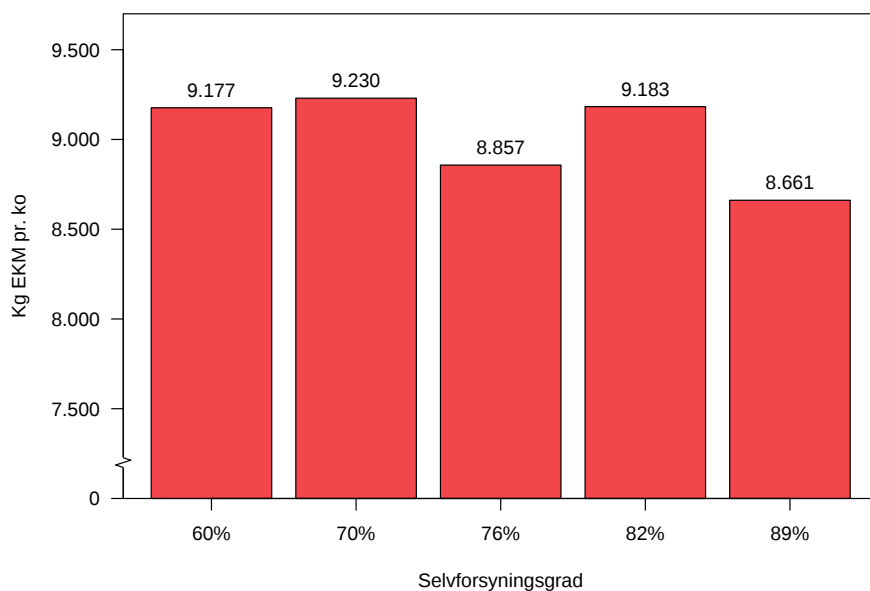

Anm.: De angivende selvforsyningsgrader er gennemsnittet for den enkelte gruppe.
Søjlerne viser ha pr. ko, mens tallet i søjlerne angiver antallet af køer.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Som forventet stiger det dyrkede areal pr. ko ved en øget selvforsyningsgrad. Dette kommer sig af en faldende gennemsnitlig besætningsstørrelse, som går fra 149 køer til 248 køer på tværs af grupperne. Kendetegnet for gruppen med 82 % i selvforsyning er at de er forholdsvis store målt på antal køer samt har mange ha pr ko.

Ses der på mælkeydelsen inden for grupperne, så viser figur 23, at der er en gentagende billede af at de bedrifter med den højeste selvforsyningsgrad både i 2014 og i 2016 analysen har en lav ydelse set i forhold til de andre grupper.

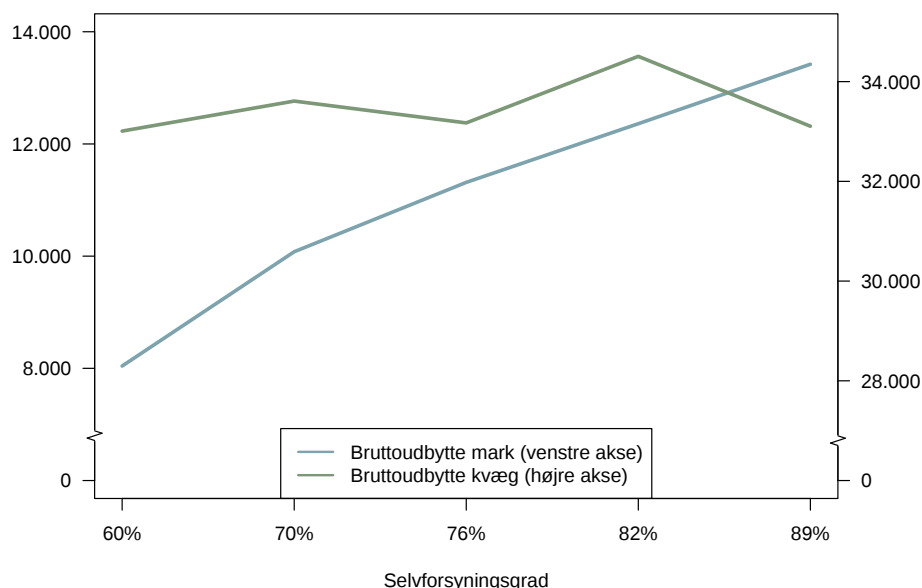
Figur 23: Kg EKM pr. ko

Anm.: De angivene selvforsyningsgrader er gennemsnittet for den enkelte gruppe.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

For at uddybe dette viser figur 24 en sammenligning af bruttoudbytte pr. ko for hhv. marken og køerne. Det ses i figur 24, at der er et øget bruttoudbytte på marken ved en øget selvforsyningsgrad, hvilket kan forklares ud fra det øgede markareal.

Figur 24: Bruttoudbytte på mark og kvæg, 2016

Anm.: De angivene selvforsyningsgrader er gennemsnittet for den enkelte gruppe. Bruttoudbytterne er angivet pr. ko. Bruttoudbyttet for marken er inkl. intern omsætning.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Derimod viser figur 24 også, at der er svingende bruttoudbytte på malkekøerne ved øget selvforsyningsgrad. Dette kan til dels forklares ud fra den svingende mælkeydelse jf. figur 23.

Ud fra analysen af selvforsyningsgraden kan det konkluderes, at der til en vis grad er en merværdi ved at have en høj selvforsyningsgrad, men samtidig viser analysen også, at der ved en meget høj selvforsyningsgrad kan være en tendens mod dårligere resultater i stalde. Om det skyldes dårligere foder eller management fokus viser analysen derimod ikke.

5.1 Baggrund for analysen

Der er anvendt data fra Økonomidatabasen, SEGES. Som mål for overskuddet på den enkelte bedrift anvendes et driftsresultat, der korrigeres for renteudgiften på jord. Dette gøres for at tilpasse omkostningen ved at eje jord, uanset om jorden er købt før eller efter de kraftige jordstigninger, der er set efter årtusindeskiftet. Dermed beregnes det korrigerede driftsresultat som,

$$\text{Korrigeret driftsresultat} = \text{Resultat af primær drift} + \text{afkoblet EU-støtte} + \text{Ejerløn} + \text{Nettoforpagtning} + 2\% \text{-rente på jordpris fra Finanstilsynet}$$

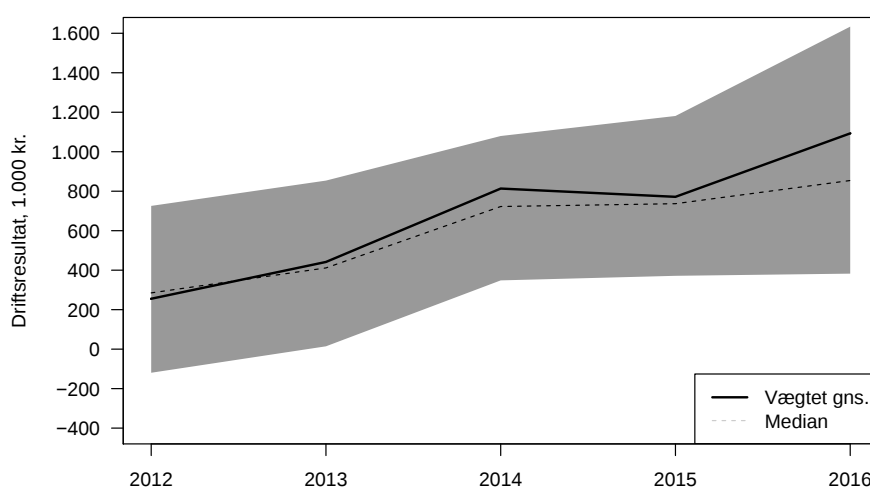
Jorden er værdiansat ud fra Finanstilsynets retningslinjer, og der er anvendt en rentesats på 2% på jordværdien.

Selvforsyningsgraden på ejendommen er beregnet ud fra forbrugte kvantum-mængder i årsrapporten omregnet til en fælles foderenhed. Til brug for omregningen af kraftfoder og råvarer til foderenheder er Møller *et al.* (2005) anvendt.

6 Spredningsanalyse

Spredningsanalysen belyser den store spredning, der observeres i driftsresultaterne over tid. Jf. figur 10 på side 11, som er gengivet nedenfor for at lette læsningen, ses det, at de enkelte års spredning varierer betydeligt, ligesom der er en tendens til, at spredningen det seneste år har været større. Det grå felt dækker 66% af driftsresultaterne eller svarende til 2/3 af de økologiske mælkeproducenter.

Figur 25: Spredning i driftsresultatet i perioden 2012-2016

Anm.: Driftsresultatet er målt i faste priser med 2016 som udgangspunkt. Det grå felt angiver spredningen for 66% af de økologiske mælkeproducenter.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Figur 25 angiver både vægtet gennemsnit og median målt i faste priser. Gennemsnittet har ligget under medianen indtil 2012, mens det modsatte er tilfældet i 2013 og frem. Dette betyder, at fordelingen af driftsresultaterne indtil 2012 har haft en tendens til at være venstreskæve med flere ekstreme lave værdier af driftsresultater. De sidste år er det derimod ændret til, at fordelingen er blevet en højreskæv, hvor der er blevet flere ekstreme værdier af de høje driftsresultater.

6.1 Bedste/ dårligste tredjedel

En opdeling af bedrifternes driftsresultat viser, at afstanden mellem den bedste tredjedel og gennemsnittet bliver større sidst i perioden. Overordnet er afstanden steget 520.000 kr mellem den bedste tredjedel og gennemsnittet. Ser man på den dårligste tredjedel og afstanden til gennemsnittet, så er afstanden i perioden lidt større. Afstanden er blevet 109.000 kr større.

Dette giver en indikation af, at spredningen blandt de økologiske mælkeproducenter bliver større og at der er nogle af de bedrifter der opnår de bedste resultater

som trækker den bedste tredjedel meget op. Dette er i god overensstemmelse med spredningsgrafene på side 30.

Tabel 5: Bedste og dårligste tredjedels driftsresultater

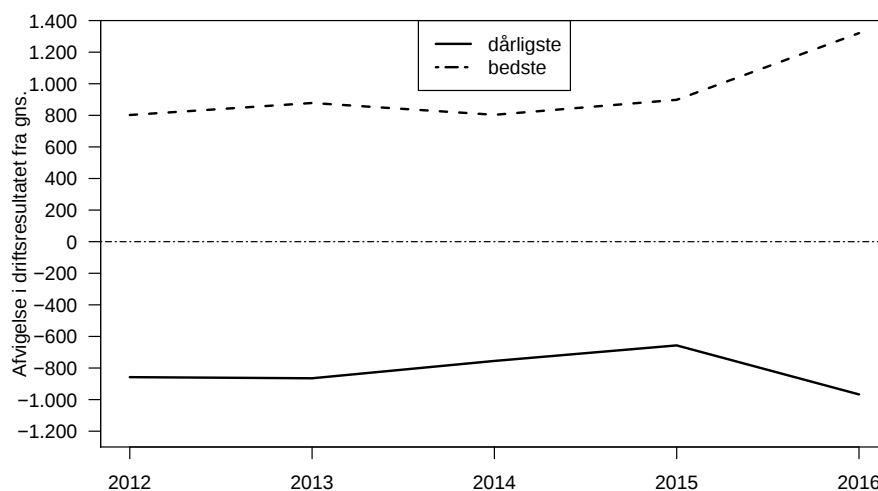
	2012	2013	2014	2015	2016
Bedste tredjedel	1.057.250	1.319.847	1.616.760	1.669.763	2.413.352
Gennemsnit	255.235	441.630	813.437	771.554	1.092.910
Dårligste tredjedel	-602.598	-423.290	58.322	114.785	125.748

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

6.2 Driftsresultaternes afvigelse fra gennemsnittet

Figur 26 viser de to gruppers afvigelse fra det gennemsnitlige driftsresultat, hvor man kan se, hvordan driftsresultaterne i 2016 øger afstanden til gennemsnittet for begge grupper.

Figur 26: Afvigelsen fra det gennemsnitlige driftsresultat for hhv. de bedste og de dårligste

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Tabel 6 viser, hvor stor en andel af bedrifterne der ligger i de forskellige intervaller omkring gennemsnittet.

Tabel 6: Afvigelse i driftsresultaterne fra gennemsnittet

	2012	2013	2014	2015	2016
Mindre end -900.000 kr	9 %	9 %	7 %	7 %	7 %
-300.000 til -900.000 kr	20 %	26 %	28 %	27 %	24 %
Mellem -300.000 & 300.000 kr	39 %	36 %	41 %	34 %	31 %
300.000 til 900.000 kr	24 %	21 %	12 %	16 %	12 %
Mere end 900.000 kr.	8 %	9 %	11 %	11 %	22 %

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

I tabel 6 kan man se, at der konstant er ca 7 % af bedrifterne som ligger mere end 900.000 kr fra gennemsnittet. Der er ca en tredjedel af bedrifterne der ligger tæt på gennemsnittet, hvilket ses i gruppen 'Mellem -300.000 og 300.000 kr'. Ser vi på samlet på gruppen der tjener mere end 300.000 kr set i forhold til gennemsnittet, finder vi også ca en tredjedel. Igennem den 5 årige periode ser vi dog en tendens til at gruppen af økologiske mælkeproducenter som tjener mere end 900.000 kr end gennemsnittet stiger. Hvilket specielt i 2016 er tydeligt med 22 % af bedrifterne som udgør denne gruppe. Det er således ikke nogle få bedrifter der trækker gennemsnittet højre op end medianen, men en stor gruppe på 22 % der påvirker voldsomt.

6.3 Standardafvigelsen i økologiske og konventionelle driftsresultater

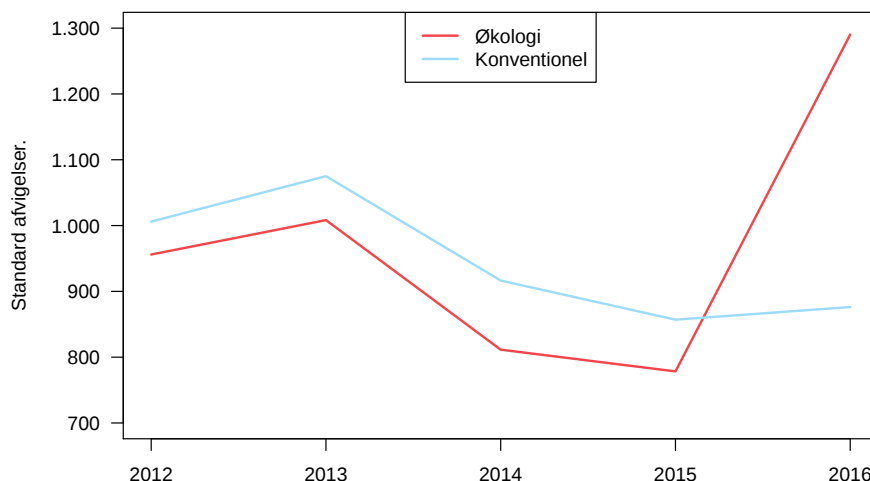
Et andet mål til at beskrive spredningen af de økologiske mælkeproducenters driftsresultat er standardafvigelsen på observationerne.

Tabel 7: Standardafvigelser for hhv. økologiske og konventionelle mælkeproducenters driftsresultat

	2012	2013	2014	2015	2016
Økologi	956	1008	811	778	1290
Konventionel	1006	1075	916	857	876

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Figur 27: Grafisk visning af standardafvigelser for hhv. økologiske og konventionelle mælkeproducenters driftsresultat

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Tabel 8: P-værdier for test på samme varians i driftsresultaterne

	2012	2013	2014	2015	2016
P-værdier	0,134	0,086	0,007	0,029	0,000

Anm.: Der er anvendt en F-test på variansen.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Tabel 9: Ikke vejte middelværdi for økologi og konventionel

	2012	2013	2014	2015	2016
Økologi	234.824	422.234	787.671	835.176	1.126.254
Konventionel	152.976	480.060	687.365	-22.570	-121.967

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Tabel 9 viser, at det økologiske gennemsnit for driftsresultatet generelt ligger højere end det konventionelle - med en undtagelse i 2013. Forskellen på tabel 9 og tabel 4 er om data er vægtet eller ej. Driftsresultaterne for de økologiske bedrifter er generelt højere, og sammenkoblet med en lavere standardafvigelse, med undtagelse af 2016, lader det til, at afkast-risiko-ratioen/forholdet er bedre inden for økologisk mælkeproduktion ift. konventionel mælkeproduktion.

7 Trafiklysanalyse

Trafiklysanalysen inddeler bedrifterne efter soliditetsgrad og afkastningsgrad. Inddelingen angiver således, hvor mange bedrifter der både har en høj afkastningsgrad og lav gæld, hvilket angives med en grøn farve, ligesom lav afkastningsgrad og høj gæld angives med en rød farve.

Til brug for analysen er der anvendt data fra 2016 årsrapporter. Der er 240 økologiske bedrifter samt 1739 konventionelle bedrifter med i analysen. Tabel 10 viser fordelingen af de økologiske mælkeproducenter i 2016 i forhold til soliditetsgrad og afkastningsgrad angivet i procent.

Tabel 10: Trafiklysanalyse på økologiske mælkeproducenter

Økonomidatabasen				
Soliditetsgrad \ Afkastningsgrad	Mindre end 2,5%	2,5 til 5%	Større end 5%	I alt
Større end 25%	10	12	10	32
5 til 25%	12	21	12	46
Mindre end 5%	7	8	7	22
I alt	30	41	29	100

Anm.: Afkastningsgrad kontra soliditetsgrad er angivet i %.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Tabel 11 viser fordelingen af de konventionelle mælkeproducenter i 2016 i forhold til soliditetsgrad og afkastningsgrad angivet i procent. Ud fra de to tabeller kan det ses, at de økologiske mælkeproducenter i forhold til de konventionelle har en højere andel af bedrifter med høj afkastningsgrad og en lavere andel af bedrifter med en soliditetsgrad under 5%.

Tabel 11: Trafiklysanalyse på konventionelle mælkeproducenter

Økonomidatabasen				
Soliditetsgrad \ Afkastningsgrad	Mindre end 2,5%	2,5 til 5%	Større end 5%	I alt
Større end 25%	29	2	0	32
5 til 25%	36	4	1	40
Mindre end 5%	25	2	1	28
I alt	90	8	2	100

Anm.: Afkastningsgrad kontra soliditetsgrad er angivet i %.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Analysen viser at der er 34 % af de økologiske bedrifter der befinder sig i det grønne segment. Indenfor de konventionelle bedrifter viser 2016 tallene at afkastningsgraden specielt i dette år er under pres, hvorfor kun 3 % af de konventionelle bedrifter befinder sig i det grønne segment.

8 Vandringsanalyse, 2015

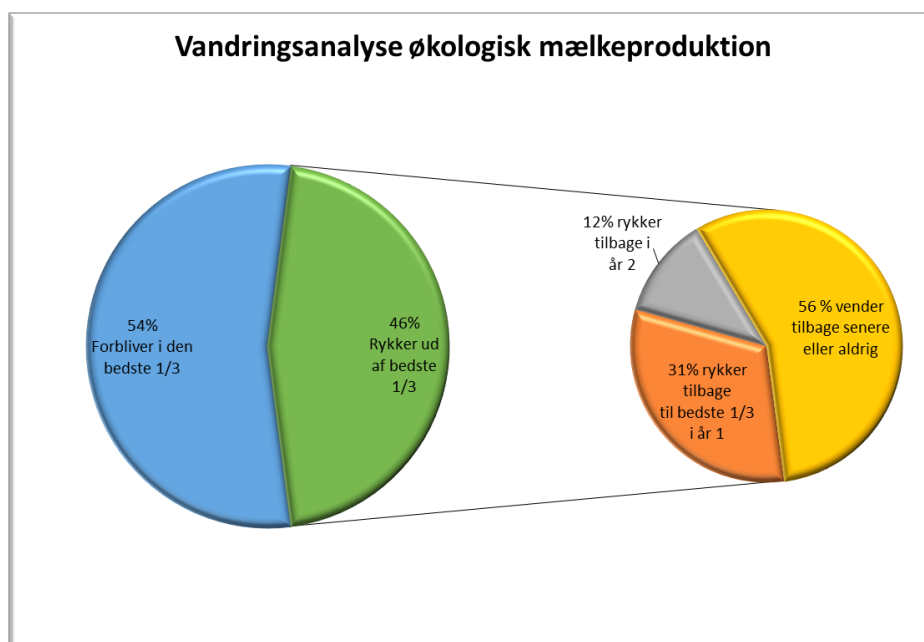
Vandringsanalysen beskriver, hvorledes den bedste tredjedel af de økologiske mælkeproducenter formår at vedblive i gruppen af bedste tredjedel. Kontinuiteten har været god, da næsten 70% af bedrifterne forbliver eller vender tilbage til gruppen af bedste tredjedel inden for et år (Andersen, 2016c).

Hypotesen bag vandringsanalysen er, at bedrifterne i bedste tredjedel over tid har en stabil og god indtjeningen. Dette vil betyde, at bedrifterne set over tid vil have en stor sandsynlighed for at forblive i bedste tredjedel, hvor indtjeningsniveauet er højt.

8.1 Hvor stabilt gode er de bedste økologiske mælkeproducenter?

I perioden fra 2007 til 2015 undersøges det, hvordan den bedste tredjedel af de økologiske mælkeproducenter resultatmæssigt vandrer over tid. Analysen viser, hvor mange bedrifter der hvert år har forladt den bedste tredjedel og hvorvidt de samme bedrifter har formået at komme tilbage i den bedste tredjedel i årene efter. I figur 28 ses en oversigt over resultatet af vandringsanalysen. Der er 54% af bedrifterne, som formår at blive i den bedste tredjedel, mens de resterende 46% rykker ud af bedste tredjedel. Af de 46% der rykker ud, er det 56%, som ikke kommer tilbage i bedste tredjedel, mens de sidste formår at rykke tilbage i bedste tredjedel inden for to år.

Figur 28: Vandringsanalyse økologisk mælkeproduktion

Anm.: Mobiliteten blandt økologiske mælkeproducenter i perioden 2007-2015.
Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

At de bedste mælkeproducenter i overvejende grad formår at holde sig blandt den bedste tredjedel eller hurtigt formår at komme tilbage, styrker opfattelsen af at en bedrifts relative resultat ikke er en tilfældighed, men i stedet er et resultat af de handlinger, som foretages på bedriften (Andersen, 2016c).

8.2 Baggrund for analysen

I undersøgelsen kræves, at bedriften gennemsnitlig skal ligge i den bedste tredjedel i de to første år for at indgå i den bedste tredjedel i undersøgelsens udgangsrår. Dette for at undgå udvælgelse på baggrund af tilfældige placeringer i et enkelt år.

I udvælgelsen er der anvendt et korrigeret mål for lønningsevnen, hvor omsætning erstatter normtimer. Ejeraflønning er fastsat til 300.000 kr. for et normtimeantal under 3.330 og 450.000 kr. for normtimer over 3.330. Løn til ægtefælle indregnes, hvis "personlig indtjening" er under 150.000 kr. og normtimer er over 3.330. Fra den samlede indkomst trækkes "privat indtjening", omkostninger til løn og maskinstation samt størrelsen af "private indtægter", egenkapitalforrentning (4 % før skat) og bedriftens størrelse (omsætning). Den korrigerede indtjening beregnes således:

$$KI = \frac{DR - WI - RoE}{Oms.},$$

hvor KI er det korrigerede indtjeningsmål, DR er driftsresultatet plus afkoblet støtte og WI er aflønning af ejerens arbejdsindsats. RoE er forrentningen af egenkapitalen og Oms er omsætningen.

9 Gælds-/indtjeningsanalyse af økologisk og konventionel mælkeproduktion, 2014

Analysen fokuserer på, hvor gældstung en bedrift er i forhold til dens indtjenings-evne. Dette måles ved brug af nøgletallet

$$\frac{\text{NRG}}{\text{EBITA}},$$

hvor

$$\begin{aligned} \text{NRG} = & \text{Realkreditgæld} + \text{Bankgæld} \\ & + \text{Anden rentebærende gæld (ingen forrentning til EK)} \end{aligned}$$

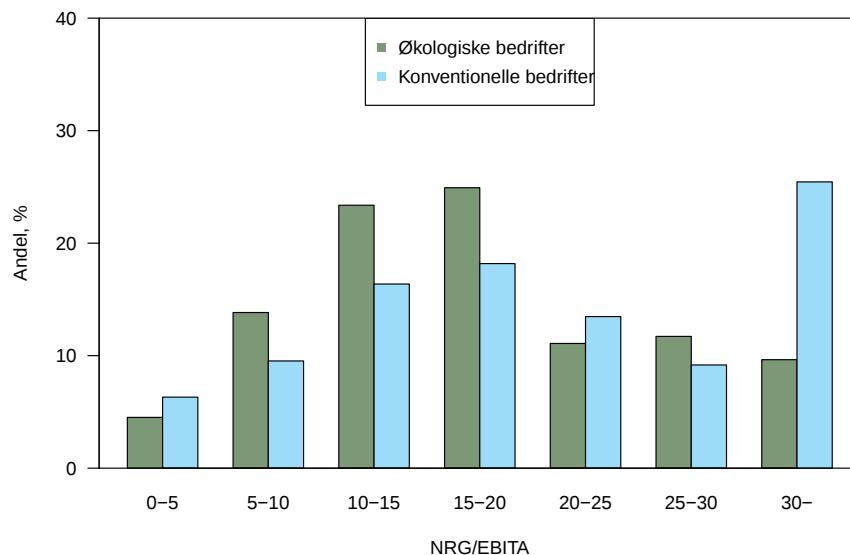
$$\text{EBITA} = \text{Resultat før renter, skat og af-/nedskrivninger} + \text{EU-støtte}$$

som fortæller, hvor mange år bedriften skal bruge for at betale sin samlede gæld med det pågældende indtjeningsniveau (Andersen, 2016b).

Til analysen er der anvendt data fra 2014-regnskaberne, som er vejjet op til sektorens niveau. For de konventionelle bedrifter er der anvendt ca. 2.000 regnskaber, som opvejet svarende til 2.838 antal bedrifter, mens det for de økologiske bedrifter er ca. 250 regnskaber, som er opvejet til 349 antal bedrifter. Der anvendes langsigtede konjunkturjusterede variabler for at give et indtryk af den langsigtede økonomiske styrke (Andersen, 2016b).

Figur 29 viser en grupperet fordeling af NRG/EBITA set i forhold til økologisk og konventionel driftsform. Der ses en tydelig overvægt af konventionelle bedrifter i gruppen '30-', hvilket betyder, at der skal bruges mere end 30 år på at betale den samlede gæld med det langsigtede indtjeningsniveau. I gennemsnit har de økologiske bedrifter en NRG/EBITA på 18,7, mens de konventionelle ligger på 26,2, næsten en halv gang mere.

Figur 29: NRG/EBITA for økologiske og konventionelle bedrifter i 2014

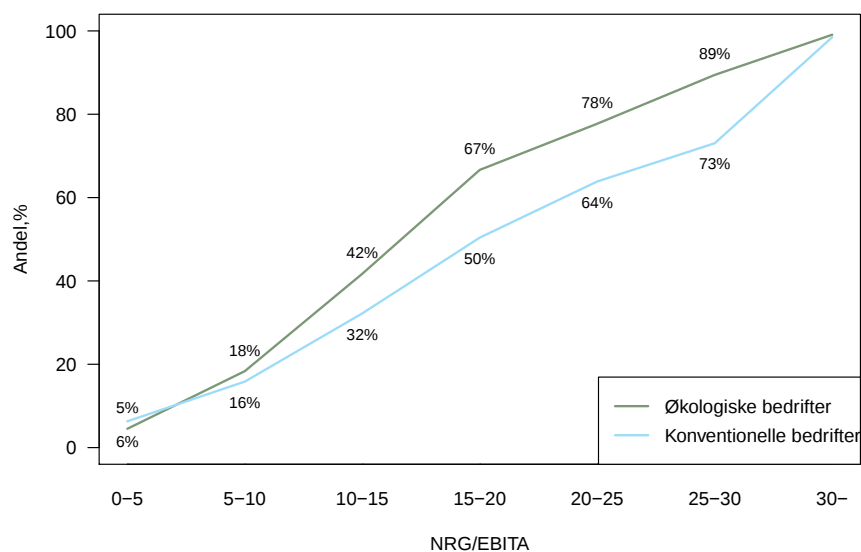

Anm.: Data er grupperet, så bedrifter, der har en NRG/EBITA mellem 0 og 5, ligger i gruppen '0-5' og så fremdeles.

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

Den summerede betragtning af NRG/EBITA ses i figur 30, hvor det ses, at efter 15-20 år så har 67% af de økologiske bedrifter betalt den samlede gæld, mens kun 50% af de konventionelle har gjort det samme.

Figur 30: Akkumuleret NRG/EBITA for økologiske og konventionelle bedrifter i 2014

Kilde: Økonomidatabasen, SEGES.

9.1 Baggrund for analysen

Der er blevet anvendt 2014 regnskaber, som er vejet op til sektorens niveau. Derudover er der anvendt konjunkturjusterede variabler (f.eks. priser, renter og investeringer) for at undgå at give et flygtigt øjebliksbillede, men i stedet give et indtryk af den langsigtede økonomiske styrke. Mælkeprisen er således 2,70 kr./EKM med et økologitillæg på 0,75 kr./EKM.

Tabel 12: Forudsætninger for landbrugets økonomiske holdbarhed

	Anslåede langsigtede prisniveauer (inkl. efterbetaling):
Produktpriser	- Svinekød: 11,00 kr./kg.
	- Raps: 240 kr./hkg.
	- Mælk: 2,70 kr./kg.
	- Kartoffler: K: 50, l:80
	- Økotillæg: 0,75 kr./l
	- Æg: 0,969 kr./stk.
	- Korn (hvede): 120 kr./hkg.
	- Fjerkræ: 6,80 kr./kg.
Finansiering/renter, inkl. omk.	- Minkskind: 350 kr./skind
	- Diesel: 6,50 kr./l
	- Soja: 270 kr./hkg.
	- Gødning: Indeks 175
	- Oksekød: 23,91 kr./kg.
	- M.fl.
EU-støtte	- Realkredit DKK variabel: 2,70 pct.
	- Realkredit Valuta variabel: 2,60 pct.
	- Realkredit DKK fast: 4,50 pct.
	- Pengeinstitut: 6,25 pct.
	- Kassekredit: 7,75 pct.
Afdrag og investeringer	- Udlandslån: 6,25 pct.
	- Reduktion iht. CAP2020.
	- Afdragsfrit lån svarende til værdi af jord og besætning.
Jord, bygninger og inventar mv.	- Afdrag/reinvesteringer på resten af lånene svarende til værdiforringelse/afskrivninger.
	- Bogførte værdier
Ejeraflønning	- Private udtræk til privatforbrug, skat og opsparing.
Ægtefælleindkomst	- Inkluderes i likviditet.
Ekstraordinære forhold	- Justering for ekstraordinære poster (eks. værdiændringer på besætning og beholdning, unormale høstudbytter mv.)
Effektivitet	- Måles via overskudsgrad - differentieres på driftsgren.

Litteratur

- Andersen, William Schaar. 2016a. *De økologiske sektorer økonomiske situation.*
- Andersen, William Schaar. 2016b. *Gælds-/indtjeningsanalyse af økologisk og konventionel mælkeproduktion.*
- Andersen, William Schaar. 2016c. *Vandringsanalyse - Økologisk mælkeproduktion.*
- Møller, J, Thøgersen, R, Hellesøj, ME, Weisbjerg, MR, Søgaard, K, & Hvelplund, T Fodermiddeltabel. 2005. Sammensætning og foderværdi af fodermidler til kvæg. *Møller, J.*

A Definitioner

Virksomhedens afkast er defineret som:

$$\frac{\text{Resultat før finansiering} + \text{Nettoforpagtning} + \text{Ejeraflønning}}{\text{Gns. aktiver i alt} - \text{Gns. private aktiver} - \text{Gns. finansaktiver}}$$

Soliditetsgrad er defineret som:

$$\frac{\text{Egenkapital, ultimo}}{\text{Aktiver i alt, ultimo}}$$

Driftsresultatet er defineret som:

$$\begin{aligned} &\text{Resultat før renter} + \text{Afkoblet støtte} + \text{Nettoforpagtning} \\ &+ \text{Finansiering} + \text{Realiseret gevinst/tab på værdipapirer} \end{aligned}$$